

Бентежна історія найідеальнішої пари

Петро Рух

За п'ятдесят три роки свого бурхливого життя я встиг чимало побачити. Перед моїми очима розгорталося чимало масштабних історичних подій. При чому вони розгорталися воістину прямо перед моїми очима в усіх своїх деталях та тонкощах, бо я ніколи не стояв від них осторонь і особисто брав у багатьох з них активну участь. Але мемуари — жанр, який мене ніколи не цікавив ні як читача, ні як письменника. Мене цікавлять вічні питання. Тож я пишу оповідання не про революцію і не про війну — я пишу про любов. І з усіх історій кохання, яким я був живим свідком, лише ця так глибоко врзалася в моє серце, що продовжує бентежити мене навіть посеред таких вкрай бентежних подій, в яких я беру участь зараз.

Гриць був рідкісною людиною. Таких людей у цілому світі нелегко розшукати. А на те, як він зміг вирости таким у нашому середовищі, я ніколи не припиню дивуватися. Гриць був вищою мірою чесним, порядним, розумним, сміливим і майже настільки ж дбайливим, добрим і лагідним, як і його мати, тітка Надійка, як я її називав, яку я дуже любив, бо ми з ним були друзями і я багато часу проводив у нього вдома і мав щастя спостерігати її дивовижні якості та відчувати на собі її дивовижні доброти й любов, що лилися на всіх, хто з нею стикався.

Тітка Надійка все життя пропрацювала санітаркою в Євпаторійському дитячому санаторії Міністерства оборони і одна виховала трьох дітей: Гриця і двох його молодших сестричок — Зіну та Галю. Батько Гриця загинув, коли Грицеві було чотири роки, а тітка Надія була вагітна Галею. Він працював робочим в Євпаторійському морському порту, і його вбило електричним струмом на роботі.

Гриць та Анюта вчилися в одному класі впродовж всіх десяти років свого навчання в загальноосвітній школі. Коли Гриць першого вересня прийшов до першого класу, він одразу звернув увагу на маленьку чорнооку красунечку і сів за парту поруч з нею. Потім з'ясувалося, що кожен хлопець у їхньому класі мріяв тоді сісти на те місце, але сміливості на це вистачило лише у Гриця. І всі десять шкільних років те місце залишалося його. Того ж дня він уперше проводив Анюту додому, сказавши:

— Я бачив, ти вже познайомилася з рештою дівчаток і, напевно, збираєшся піти додому з кимось з них, з ким тобі по дорозі. Але в нашому хуліганському районі нарватися на неприємності, ідучи вулицею, набагато легше, ніж не нарватися. Тож я тебе проводжу.

— Хлопчиків в нашому хуліганському районі нарватися на неприємності, ідучи вулицею, набагато легше, ніж дівчинці. Тож я гадаю, разом з тобою імовірність того, що мене хтось зачепить по дорозі до дому, більша, ніж якщо я йтиму сама або з кимось з дівчаток.

— У мене авторитетні підписки. Зі мною тебе ніхто не зачепить.

Це було правдою. Так сталося, що сусідами у Гриця були круті розбишаки, старші від нього на шість і більше років. Вони вже багато разів вступалися за нього під час бійок, які ставалися, коли Гриць захищав від образ своїх сестричок або карав їхніх кривдників. Ті хлопці захоплювалися безстрашною завзятістю малюка, який ще відвідував дитячий садочок, але якого ніколи не зупиняли ні вік, ні вагова категорія, ні досвідченість у вуличних бійках, ні кількість його ворогів. Тож тепер цей новоспечений першокласник дійсно був найкращим охоронцем для Анюти. І впродовж десяти шкільних років вони ходили в школу й зі школи разом.

Цікавий факт: жодного разу я не чув з боку будь-кого ніяких кепкувань на кшталт "жених та невіста тілі-тілі-тісто" в адресу Гриця й Анюти ані в очі, ані позаочі. Такої поваги до стосунків хлопчика та дівчинки серед дітей я більше ніколи ніде не бачив. Не тільки діти, а навіть дорослі, зокрема їхні батьки та вчителі, сприймали їхні взаємини як щось священне й недоторканне. Гриць і Анюта так поводитися, так говорили одне з одним і одне про одного з іншими, що всі відчували: між цією парою існує дещо незбагненне, про що кожний мріє, але що не кожному дається.

З роками це явище ставало все глибшим та яскравішим. Усі, навіть ті, хто бачив Гриця з Анютою вперше, не кажучи вже про тих, хто добре їх знав, казали, що вони створені одне для одного, що вони — дві половинки, яким пощастило зустрітися, щоб більше ніколи не розлучитися. Бути разом для них було настільки ж природно й необхідно, як дихати повітрям. Між ними була така хімія, яку відчували всі і яка до самої глибини душі вражала кожного. Я особисто знаю кілька пар, які закохалися одне в одного просто завдяки тому, що зустрілися одне з одним у присутності Гриця та Анюти. Особисто для мене символами кохання були не Ромео та Джульєтта і не Лейля та Меджнун, а саме Гриць та Анюта. І не лише для мене. Неодноразово я був свідком того, як після перегляду якого-небудь романтичного фільму хтось казав:

— Вражає, але не так сильно, як Гриць з Анею.

Знаєте таких циніків, які не вірять у любов і кажуть, що її не існує, що любов — це вигадка? Вони є скрізь, але лише циніки з нашого району, кажучи це, додавали:

— А Гриць з Анею — виняток, який підтверджує правило.

Законодавство УРСР дозволяло укладати шлюб у шістнадцять років. Тож наступного дня після випускного ми гуляли на їхньому весіллі. До речі, вони були не перші з моїх однокласників, на чийому весіллі я веселився. Коли я вчився в дев'ятому класі, мій колишній однокласник, який після восьмого класу пішов вчитися в медичне училище, одружився зі своєю однокурсницею за рішенням суду через зальот і в п'ятнадцять років став татом миленької донечки. І що цікаво — вони досі щасливі разом.

Потім Гриць поступив на істфак в Сімферопольський державний університет, а Аня, попри його допомогу їй в підготовці до іспитів, не поступила. Справді вона поступала лише для того, щоб і далі вчитися разом з Грицем, а не через потяг до історії. Щодо її кар'єри, вона вже мала домовленість з менеджером вар'єте, яке щойно відкрилося в

готелі "Євпаторія", що, якщо вона не поступить в універ, її візьмуть танцюристкою в вар'єте. Так і сталося.

Гриць приїздив на вихідні в Євпаторію. Анюта безплатно проводила його на програми зі своєю участю, на що мала особистий дозвіл директора. Взагалі тут потрібно згадати, що євпаторійські бандити, яким належало не тільки вар'єте, а в якомусь сенсі й усе місто, ставилися до Гриця й Анюти та їхнього легендарного кохання як до місцевої святині і забезпечували їх своєю протекцією. У першу чергу це полягало в тому, що Анюта була оголошена недоторканною з попередженням про найгірші наслідки для порушників. Без цього ексклюзивного статусу у найгарнішій танцюристці вар'єте не було б жодного шансу не піти по руках у місті, де бандитський безлад був єдиним працюючим законом.

Взагалі те, як тремтливо ставилися до любові й чистоти вищою мірою цинічні та брудні люди, є дуже цікавим явищем. Коли я чув щирі розповіді дівчат наших євпаторійських бандитів про те, що їхні коханці нібито шляхетні робінгуди, я завжди дивувався і наївності дівчат, і лицемірству покидьків, які дурили їм голови, бо добре знав, хто вони насправді. Вони були цілком конченими людьми. Не існувало злодіяння, яке вони не зробили і не були готові зробити. Вони не мали ані честі, ані сумління. Але попри все це Анюту вони не чіпали і нікому не дозволяли чіпати.

Ще цікавішим було те, як вищою мірою нечесні, підлі, невиховані й темні люди цінували чесність, порядність, вишукану вихованість і блискучу освіченість, адже саме цьому явищу Гриць був зобов'язаний своїм швидким кар'єрним зльотом. Після закінчення університету спочатку він працював учителем історії в нашій школі. Як педагогом ним захоплювалися і учні, і батьки, і колеги. Але дуже скоро його забрали працювати в управління освіти, а невдовзі Гриць став там одним із заступників начальника. На нього покладали лише ті обов'язки і доручали йому лише ті справи, які були далекі від махінацій та зловживань, що там повсякчасно коїлися, і дбали про те, щоб він про них нічого не знав. Їм просто хотілося бачити поруч таку людину і було приємно дізнаватися, що тепер казали люди про їхнє організоване злочинне угруповання:

— У нашій міській держадміністрації працюють дуже хороші, гідні люди. Наприклад, заступник начальника Управління освіти Григорій Андрійович Коваленко — зразок чесності, порядності, відповідальності та уважного ставлення до людей. У нас дуже хороша міська влада.

Вони розуміли, що, якби не було поміж них Гриця, найкраще, що про них можна було б сказати: "У нашій міській владі на всіх клейма нема де ставити".

Завдяки Грицевій посаді подружжя мало житло і періодично покращувало свої житлові умови через збільшення родини: одного за одним Анюта народила чотирьох синочків. Їхня родина була царством любові й щастя. На той час я вже не жив в Євпаторії, але завжди, коли туди приїздив, приходив до них у гості.

Коли я приїхав в Євпаторію того разу, приятелі приголомшили мене новиною: Гриць розлучився з Анею і поїхав з міста, куди — ніхто не знає. На запитання, як це

сталося, всі опускали очі і давали якісь туманні відповіді. Тож коли я залишився наодинці з другом, з яким я мав найбільш довірчі взаємини, я попросив його відверто розповісти мені все, що йому відомо про Грицеве розлучення. І ось що він мені розказав:

— Петрику, мені самому важко повірити в те, що сталося. Аня почала йому зраджувати. З різними чоловіками, не тутешніми. З якимись грузинами чи турками. Просто посеред білого дня, коли Гриць був на роботі, старші хлопчики в садочку, а молодший з нею вдома. Коли Дмитрик засинав, вона телефонувала черговому коханцю, щоб він швидесенько приходив. Вона робила це майже щодня. Сусідка з квартири навпроти підглядала через прозурку за їхніми дверима і доповідала Грицеві. Той довго не вірив, декілька місяців просто не звертав уваги на її слова, та вона йому знов і знов розповідала, що відбувається. І врешті він погодився на її пропозицію, взяв відгул, на всяк випадок на два дні, і стежив із сусідчиної квартири за своїми дверима. І в перший же день побачив, як прийшов якийсь чувак, подзвонив, Аня йому відкрила і впустила до квартири. Гриць почекав п'ять хвилин, вийшов від сусідки, відкрив двері своїм ключем, а вони на засувочці. Ну в нього адреналін, він той засув з одного удару вибив. І застукав їх на гарячому. Нікого не бив, не лаявся. Пішов мовчки до Дмитрика, бо той прокинувся від грюкоту дверей і заплакав, і був з ним, доки Аня не випроварила гостя і не прийшла до них. А тоді пішов до своєї матері і жив у неї якийсь час, допоки не поїхав з міста.

— Що ти верзеш, брате?! Звідки стільки подробиць? Тільки не кажи, що тобі все це розповів Гриць. Він ніколи таке не став би нікому розповідати. А тим більше Аня. Що за маячня? — розлютився я, наслуховавшись цих, як мені здалося, несусвітних нісенітниць.

— То був же суд. За позовом Гриця. Щоб розлучитися, він мусив усе розповісти в суді, надати всі докази. Сусідка теж там давала свідчення. І Аня в усьому зізналася. Тож ця історія — офіційно визнаний факт.

Сказати, що я був у шоку — це не сказати нічого. Я пішов на море і просидів до вечора, дивлячися на хвилі та міркуючи про ці події, які ніяк не вкладалися в моїй голові. А ввечері прийшов до Анюти. Боже, що з нею сталося! Утілення щастя, яким вона була впродовж усіх років нашого знайомства, перетворилося на щось діаметрально протилежне. Відчайдушна туга в її прекрасних чорних очах, в її обличчі, в її поставі та кожному її русі засмутила мене набагато більше, ніж жахлива історія, важким роздумам над якою я присвятив той день. Ця безутішна туга просто злякала мене.

Я не розраховував на якусь розмову, бо бачив, як Анюта соромилася, і розумів, що, яким би я не був добрим старим другом, вряд чи тепер вона зможе спілкуватися зі мною так, як раніше. Я хотів просто побачити її, висловити своє співчуття і дізнатися контакти Гриця. Але, напевно, через те що я був першою людиною, яка не засуджувала її, а співчувала їй, вона раптом розговорилося і в нас вийшла довга душевна бесіда.

Анюта плакала, гірко-гірко, невтішно-невтішно, з великою кількістю сліз. "Слава Богу, — думав я, — що вона може плакати. Сльози приносять полегшення".

— Я так його люблю! Я так його кохаю! Життя без нього, життя не для нього — гірше за пекло. Він — моє все. І діти більше ніколи не бувають такими щасливими, як раніше. Вони люблять його ще більше, ніж мене. Щодня вони знов і знов питають мене лише про одне: "Де тато? Коли тато повернеться до нас?" І плачуть. І я плачу разом з ними.

— Плач, Анюто. Вміння плакати — це благословення дітям і жінкам. Сльози допомагають легше пережити горе. Ми, чоловіки, не плачемо. Ми хворіємо.

І ось раптом в якийсь момент нашої розмови мені здалося, що я можу отримати від Анюти відповідь на запитання, над яким я міркував на морі:

— Що з тобою сталося тоді? Чому ти це робила? Я завжди думав, що, коли людина так сильно когось кохає, вона не може спокуситися на близькість з кимось іншим.

— Я теж так думала до того. Але ми, жінки, не завжди здатні володіти собою. Якісь гормони, якийсь стан фізіології та психіки — і нас може переклинити. Гриць такий благісний! А я така пристрасна! Мені завжди доводилося з усіх сил угамовувати мою пристрасність. Мені завжди було потрібно набагато більшого й набагато більше, ніж йому. Я впевнена, що, якби я не робила все можливе, щоб кожного разу зваблювати його, він був би цілком задоволений своєю казковою платонічною любов'ю до мене і далі, ніж дивитися на мене своїм божественно-закоханим захопленим поглядом, гладити моє волосся і в захваті цілувати мої очі та обличчя, майже ніколи б не заходив. Знаєш, я дійшла висновку, що Гриць геть асексуальний. Якби я на нього не кидалася, мов зголодніла пантера, він би вступав у близькість зі мною лише тоді, коли хотів, щоб у нас народилася дитина.

— Ого! Виявляється, не такою вже ви були ідеальною парою. Виявляється, у вас були проблеми.

— Не в нас, а в мене. У Гриця проблем не було. І я вважаю, що ми дійсно були ідеальною парою. Я впевнена, що Гриць — моя друга половинка, яку мріє зустріти кожна жінка. І я його зустріла. І ми були разом стільки прекрасних років нашого життя! Але навіть найідеальніша пара повинна чомусь навчитися. Бо життя — це школа. Тепер я знаю, чого я не вміла: я не вміла донести до свого коханого свої потреби. Я намагалася, але, коли бачила, що він мене в цьому питанні не розуміє, відступала, складала руки і продовжувала мучитися. А повинна була наполягати, бити на сполох, добиватися, щоб він зрозумів ступінь моєї проблеми, чого б це не коштувало.

На цьому місці заплакав я. Коли я сказав, що ми, чоловіки, не плачемо, я мав на увазі, що ми не плачемо від болю. Але від іншого ми деколи плачемо. Від співчуття, наприклад.

— А тоді в мене не було сил на те, щоб його зваблювати. Чотири маленькі дитини, одна з яких немовля, забирали всі мої сили, але не моє бажання, не мою пристрасність. Гриць був до мене, як завжди, дуже добрим, дуже ніжним, дуже люблячим, дуже уважним і чутливим, але нездатним зрозуміти моєї пристрасності та відповісти на неї так, як мені було вкрай потрібно. Мені не вдавалося його завести ніякими пристойними способами, а поводитися з ним, як повія, я соромилася. А на вулиці, де я гуляла з

Дмитриком у колясці, кожний другий незнайомий чоловік дивився на мене похитливими очима, які кричали: "О, як же сильно я тебе хочу, красуне!" І одного дня мене переклинило. Той чоловік просто був більш хтивий за інших — і ця його пристрась зрезонувала з моєю пристрасстю. Він був азербайджанцем. Я поманила його пальцем, а коли він підійшов до мене, спитала номер його телефону. То був телефон у готельному номері. Я зайшла в аптеку і купила кілька великих пачок презервативів. А вдома, коли Дмитрик заснув, я зателефонувала, чоловік був у номері, чекав на мій дзвінок. Так це сталося вперше. І це здалося мені неймовірно прекрасним. Це було саме тим, чого мені так гостро бракувало. Потім я вже просто обирала на вулиці, кого хотіла. Зазвичай це були кавказці та турки. Але любила я завжди одного лише Гриця. І, займаючися сексом з іншими чоловіками, я завжди уявляла, що це мій коханий Гриць.

— Напиши йому лист. Напиши йому в листі все, що ти розповіла щойно мені. На його місці я б негайно повернувся до вас. І не маю сумнівів, що він так і зробить.

— Правда?

— Звісно.

— Я не знаю, де він зараз.

— Я сходжу до тітки Надійки, візьму його адресу — і повідомлю тобі.

— Дякую, Петрику, — сказала Анюта і вперше за весь вечір усміхнулася. Яка все ж таки вона була гарна!

Наступного дня я пішов до тітки Надійки. Обидві сестри Гриця вийшли заміж, причому Зіна жила у свого чоловіка, а Галя разом з чоловіком і маленькою донечкою жила там же, у матері. Був вечір, тож домочадці були там. Я познайомився з Борею, чоловіком Галі, поцілував їхню донечку, яка ще не вміла розмовляти, і, спитавши про Гриця, почув усе, що в цьому домі думали про Анюту. Мені було прикро, але ніякої можливості повернути розмову до того, щоб поміняти їхню думку про неї, я не побачив. Якби я просто взяв і почав переказувати їм нашу з Анютою розмову, ніхто б мене там довго слухати не став, і, зрозумівши, що я намагаюся її виправдати, вони прогнали б мене у три вирви та більше б не пустили на поріг. А я все ж таки мріяв повернути Гриця назад до його родини, і для цього мені були потрібні добрі стосунки з його рідними, та й взагалі я не планував сваритися ні з тіткою Надійкою, ні з Галею. Тож я висловив свої співчуття, сказав, як мені прикро, що з Грицем сталася така халепа, і спитав, де він і чи можу я дізнатися його адресу та телефон.

— Гриць мені написав, — відповіла тітка Надійка. — Але прохав нікому поки не давати його контактів. Він намагається забути в новому житті і уникати всього, що нагадало б йому про минуле.

— Зрозуміло. Логічно. Тоді хоч скажіть, де він, як поживає, чим займається.

— Після розлучення Гриць звільнився з роботи, купив квиток на перший найближчий потяг, де було вільне місце. Йому було байдуже, куди той потяг прямуватиме. Потяг прямував до Маріуполя. Зараз він вже влаштувався там учителем історії в одній зі шкіл. Живе в гуртожитку. Переживає вкрай важку психічну кризу.

Простившись з Грицевою ріднею, я зателефонував Анюті, повідомив їй про те, що

розповіла мені тітка Надійка, і сказав, що наступного дня обдзвоню всі школи Маріуполя, щоб врешті дізнатися адресу Гриця, на яку Анюта зможе йому написати.

В одній з маріупольських шкіл, які я обдзвонював наступного дня, мені відповіли:

— Так, Григорій Андрійович Коваленко нещодавно влаштувався до нас учителем історії, але три дні тому прямо на уроці він раптово помер від гострого коронарного нападу. На адресу його прописки буде надіслано офіційний лист на ім'я його колишньої дружини, яке вказано в його паспорті. Якщо ви можете надати нам інші контакти його близьких родичів, будь ласка, надайте...